

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№3(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 230 sahifa,
16-mart, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish	18
Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Malakali sportchilarning kommunikativ qobiliyatlarini takomillashtirishda sotsiologik yondashuv (gandbolchilar misolida).....	23
G. A. Valiyeva	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida motor alaliyali bolalarni ruhiy va nutqiy rivojlantirish usullari	27
Suyunova Surayyo Ulash qizi	
Sog'lom bola ekotizimining asoslari: ovqatlanish, immunitet va rivojlanish	31
Israilova Xusnida Adilovna	
Mobil ilovalar yordamida mustaqil o'qishni rivojlantirish	37
Raximova Feruza Najmiddinova	
Biologiya darslarida muammoli ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish	42
Dauekeeva Gulistan Orinbaevna	
Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari	46
Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna	
Velosiped haydashning afzalliklari.....	49
Raxmonova Go'zal Bobir qizi	
Компетентностный подход как стратегическая основа модернизации образования и его реализация в преподавании русского языка как иностранного в Узбекистане	54
Мирзакбарова Севда Бахиддиновна	
Umumta'lim maktablarida texnologiya fani mashg'ulotlarini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari va metodlari.....	58
Ziyamova Gulbaxor Tulabayevna	
Типы аббревиации в русском и узбекском языках: сравнительно-типологический анализ.....	62
Рахмонова Бахтигул Пайзилловна	
Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi	65
Abidjonova Mushtariybonu Qobiljon qizi	
Tarbiyaviy tadbirlarni samarali tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalarning o'zaro hamkorlik masalalari.....	71
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Jabborova Shaxina G'affor qizi	
Qadriyatli yondashuv asosida talabalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish ..	76
G'aybullayev Quvonchbek G'olibovich	
Maktab o'quvchilarida stressga barqarorlik namoyon bo'lishining psixologik tahlili	83
Ismoilova N. Z.	
Yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni.....	87
Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qish savodxonligining o'rni va ahamiyati	91
Xatamova Munisa Mamadulla qizi	
Transformatsiyalash tizimi asosida o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi	95
Jurayeva Zulayxo Islomovna	
Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida rahbar muloqoti (transformatsion, kommunikativ va ishtirokchi boshqaruv yondashuvlari asosida).....	102
Islamova Difuza Dilshodovna	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish mazmuni	107
Begmatova Nasiba Mengnarovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini o'rgatish metodikasi	112
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li	
Pre-Reading Activities to Enhance Foreign Language Reading Comprehension: Reading "The Adventures of Tom Sawyer" in 10–11 Grades	118
Djumaniyazova Zulfiya Kaliyevna	
Nutq aktlarini o'rgatishda autentik materiallardan foydalanishning metodik imkoniyatlari (filologik yo'nalish talabalari misolida)	122
Fayzulloeva Chevar G'ayrat qizi	
Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni milliy yuksaltirishda jadid-marifatparvarlari ilgari surgan g'oyalarning o'rni va roli	125
Mamadaliyev Abduvoxid Maxsitaliyevich	
Gimnastikaning O'zbekistonga kirib kelish va rivojlanish tarixi	128
N. Q. Mamasidova	
Uglevodorodlar tarkibini aniqlashda massa ulushiga asoslangan reflektiv yondashuv (7-9-sinflar misolida)	131
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich, Smanova Zulayxo Asanaliyevna	
Screencasting materiallarini yaratish va ularni o'quv jarayonida qo'llash	134
Maxmudova Dilfuza Meliyevna, Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda so'z shakllanishini psixolingvistik asoslari	137
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Maktabgacha ta'limdagi muammolar va yechimlar: o'zbekiston respublikasi tajribasi	140
N. Sh. Miryusupova	
Interaktiv kartografik resurslar va ularning ta'lim jarayonida qo'llanilishining didaktik, kognitiv hamda metodik asoslari	143
Olimova Aziza Abdullayevna	
Mentorlik tizimining tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari	147
Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna, Abdumannonova Durdonaxon Shuxratjon qizi	
Talabalarining psixologik holati va stress omillarining prokrastinatsiyaga ta'siri hamda mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash usullari	150
Razakov Farxod Kuvondikovich, Rajabov Hikmat Toshevich	
Talabalarni stulda o'tirgan qiyofachi portreti ranglavhasini ishlashga o'rgatish metodikasi	154
Sadatov Chori Xolmuradovich	
Organik kimyo fanini o'qitishda teskari ta'lim va texnologiyalarning ahamiyati	158
Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi, Babanazarova Ayzada Omirbaevna, Abdulkakimova Gulziyba Ziyatdinovna	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarini qo'llashning samaradorligi	162
Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kompetentligini takomillashtirish	165
Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi	
Проектирование персонализированных образовательных сценариев в дошкольном образовании средствами генеративного искусственного интеллекта	168
Пак Диана Александровна	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda STEAM yondashuvining roli	170
Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li	
Innovatsion ta'lim muhitida talabalarining kasbiy muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari	173
Bo'ltakov Sanjarbek Xazratqul o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimining ahamiyati	176
Mehmonova Nodiraxon Yusufxon qizi	

Duduqlanish nutq kamchiligini korrektsiyalashning maxsus va integratsiyalashgan texnologiyalarini rivojlantirish.....	180
Boxodirova Gulasalxon Ibrohimovna	
Эссе как инструмент формирования и диагностики компетенций в системе высшего образования .	184
Шейхмамбетов Сервер Рефикович	
Matallar va folklor hikoyalari: maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interaktiv dars texnologiyalari.....	188
Azimova Nodira Hikmatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish va ularni sportga yo'naltirishning pedagogik asoslari.....	191
Norboyev Komiljon Jurakulovich, Rustamova Kamola Xayrulla qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'qitilishining ahamiyati.....	194
Burkhanova Sabo Tulanovna	
Oliy ta'lim muassasalarida O'zbekistonning eng yangi tarixini o'qitishning metodologik asoslari va muammolari	197
Norbutayeva Guzal Abdig'ofurovna	
Ta'lim tashkilotlarida sifatni boshqarish jarayonlarini tizimli rejalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	200
Abdurashit Karimovich Avliyakulov	
Tarbiya darslari samaradorligini oshirishda abdulla avloniy pedagogik hikmatlaridan foydalanishni metodik tashkil etish.....	204
Daliyeva Eliza Zokir qizi	
Badiiy-tarixiy meros asosida bo'lajak pedagoglarning refleksiv tafakkuri va kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish	207
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Adabiyot darslarida lirik asarlarni vizual yondashuvlar asosida o'qitish usullari.....	210
Sobitova Mahmudaxon Shuxratbek qizi	
ESG tamoyillarini ta'lim tizimiga joriy etish orqali talabalarda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish	216
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Социально-психологические факторы нарушения психологического здоровья в семье	219
Гулру Тургунова	

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA JISMONIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISH VA ULARNI SPORTGA YO'NALTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Norboyev Komiljon Jurakulovich

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti
Urgut filiali, Pedagogika va tillarni o'qitish fakulteti,
Pedagogika va jismoniy madaniyat kafedrası dotsenti

Rustamova Kamola Xayrulla qizi

Samarqand davlat universiteti Urgut filiali,
Pedagogika va tillarni o'qitish fakulteti,
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish hamda ularni sport faoliyatiga yo'naltirishning pedagogik va metodik asoslari tahlil qilinadi. Bolalarda kuch, tezlik, chidamlilik, chaqqonlik va moslashuvchanlik kabi jismoniy sifatlarni shakllantirish jarayonida jismoniy tarbiya mashg'ulotlari, harakatli o'yinlar hamda interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, bolalarni sportga yo'naltirish jarayonida ota-ona, tarbiyachi va jismoniy tarbiya o'qituvchisining o'zaro hamkorligi muhim omil sifatida asoslanadi. Tadqiqot natijalari jismoniy mashqlar va o'yin faoliyatini tizimli tashkil etish bolalarning sog'lom rivojlanishi, irodaviy sifatlarining shakllanishi hamda sportga bo'lgan qiziqishining ortishiga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: maktabgacha yoshdagi bolalar, jismoniy siflatlar, jismoniy tarbiya, sportga yo'naltirish, sog'lom turmush tarzi, harakatli o'yinlar, bolalar salomatligi.

Abstract: The pedagogical and methodological foundations of developing physical qualities in preschool children and guiding them toward sports activities are analyzed. The importance of using physical education classes, active games, and interactive methods in developing such physical qualities as strength, speed, endurance, agility, and flexibility is highlighted. The role of cooperation among parents, educators, and physical education teachers in guiding children toward sports participation is also substantiated. The results indicate that the systematic organization of physical exercises and play activities contributes to the healthy development of children, the formation of volitional qualities, and the increased interest of children in sports activities.

Key words: preschool children, physical qualities, physical education, orientation to sports, healthy lifestyle, active games, children's health.

Аннотация: Анализируются педагогические и методические основы развития физических качеств у детей дошкольного возраста и их ориентации на спортивную деятельность. Раскрывается значение использования занятий по физическому воспитанию, подвижных игр и интерактивных методов в формировании у детей таких физических качеств, как сила, скорость, выносливость, ловкость и гибкость. Обосновывается важность сотрудничества родителей, воспитателей и учителей физической культуры в процессе приобщения детей к занятиям спортом. Результаты исследования показывают, что системная организация физических упражнений и игровой деятельности способствует здоровому развитию детей, формированию волевых качеств и повышению интереса к спортивной деятельности.

Ключевые слова: дети дошкольного возраста, физические качества, физическое воспитание, ориентация на спорт, здоровый образ жизни, подвижные игры, здоровье детей.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda sog'lom avlodni shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, bolalar va o'smirlar orasida jismoniy faollikning pasayishi, kompyuter va mobil texnologiyalarning keng tarqalishi fonida dolzarb muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, jismoniy faollikning yetishmasligi dunyo bo'yicha o'lim sabablarining to'rtinchi o'rnini egallaydi ^[8].

Bolalik davri inson organizmining eng faol rivojlanish bosqichi bo'lib, aynan shu davrda jismoniy sifatlarni rivojlantirish uchun eng qulay biologik sharoitlar mavjud bo'ladi. Malina va hamkorlari ^[6] ta'kidlaganidek, jismoniy sifatlarni rivojlanishida "sezgir davrlar" mavjud bo'lib, ushbu davrlarni e'tibordan chetda qoldirish sport tayyorgarligi samaradorligini pasaytiradi. Shu sababli bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish va ularni sportga yo'naltirish masalasi ilmiy asosda tashkil etilishi zarur.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bugungi globallashtirish jarayonida sog'lom, barkamol va jismonan chiniqqan yosh avlodni tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish ularning organizmini chiniqtiradi, mehnatga, intizomga va irodaviy barqarorlikka o'rgatadi. Shu bois maktabgacha ta'lim va umumiy o'rta ta'lim tizimida jismoniy tarbiya hamda sport mashg'ulotlariga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Bolalarda rivojlantiriladigan asosiy jismoniy sifatlarni kuch, tezlik, chaqqonlik, ephillik, chidamlilik va moslashuvchanlikdir. Masalan, maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ertalabki badantarbiya, yugurish, sakrash, tirmashish, to'p bilan o'yinlar samarali vosita hisoblanadi. Ushbu faoliyat nafaqat jismoniy, balki psixologik va ijtimoiy rivojlanishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ertalabki badantarbiya bolalarni kundalik faoliyatga tayyorlash, ularni tetik va sog'lom holatga keltirish maqsadida har kuni ertalab o'tkaziladigan jismoniy mashqlar majmuasidir. Bu mashqlar bolalarning yosh xususiyatlariga mos bo'lishi zarur.

Bolalarni sportga yo'naltirish jarayoni ham muhim pedagogik ahamiyatga ega. Bu jarayon bolalarda irodaviy sifatlarni, raqobatga chidamlilikni, o'zini tuta bilishni hamda jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Har bir bola o'zining jismoniy imkoniyatlariga qarab sport turiga yo'naltirilishi lozim. Masalan, chaqqon va egiluvchan bolalar gimnastika va raqsga, kuchli va bardoshli bolalar futbol, kurash yoki yengil atletikaga, suvni yoqtiradigan bolalar esa suzishga jalb etilishi mumkin.

Ilmiy adabiyotlarda jismoniy sifatlarni tushunchasi insonning harakat faoliyatini ta'minlovchi asosiy funksional imkoniyatlar sifatida talqin etiladi. Klassik sport nazariyasida jismoniy sifatlarni quyidagilarga bo'linadi: kuch, tezkorlik, chidamlilik, egiluvchanlik va chaqqonlik ^[7,4]. Bomp va Buzzichelli uzoq muddatli sport tayyorgarligi nazariyasida bolalik davrida jismoniy tayyorgarlikning ko'p qirrali bo'lishi zarurligini asoslab beradi ^[5]. Ularning fikricha, 6-12 yosh oraliqida sport ixtisoslashuvi emas, balki umumiy jismoniy rivojlanish ustuvor bo'lishi kerak.

Rossiyalik olim Platonov sport seleksiyasining dastlabki bosqichida jismoniy sifatlarni baholash asosiy mezonlardan biri ekanligini ko'rsatadi ^[7]. Uning tadqiqotlarida jismoniy rivojlanish darajasi yuqori bo'lgan bolalar sport mashg'ulotlariga tez moslashishi isbotlangan.

O'zbekistonlik olim R.S. Salomov jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini rejalashtirishda yosh va individual xususiyatlarni hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi ^[9,3]. U bolalar sport maktablarida jismoniy sifatlarni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish zarurligini ilmiy asoslab bergan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatish, tahlil, umumlashtirish hamda ilmiy adabiyotlarni o'rganish metodlaridan foydalanildi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy rivojlanishi jarayoni jismoniy tarbiya mashg'ulotlari, harakatli o'yinlar va turli pedagogik yondashuvlar orqali tahlil qilindi.

Shuningdek, bolalarda shakllanishi lozim bo'lgan jismoniy sifatlarni turli pedagogik vositalar va metodlar orqali rivojlantirish imkoniyatlari o'rganildi. Mashg'ulotlar davomida bolalarda kun tartibiga rioya qilish, jismoniy mashqlar bilan muntazam shug'ullanish ehtiyojini shakllantirish, ularni ta'lim muassasalarida va oilada mustaqil bajarish ko'nikmalarini rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'yin jarayonida bolalarda asta-sekin xayol rivojlanadi. O'zlarini quyuncha va qushchalar deb tasavvur qiladigan bolalarning o'yin harakatlari bilan mustahkamlanadigan tasavvurlari aniqlashadi va bu jarayon quvonchli emotsiyalar bilan kechadi. Bularning barchasi keyingi kichik guruhlarda ijodiy imkoniyatlarni rivojlantirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Maktabgacha yoshdagi bola emotsiyalarining rivojlanishi uning ehtiyojlariga muvofiq faoliyatni tashkil etish bilan bog'liqdir. Bola uchun muhim hisoblangan faoliyat nafaqat uni o'zlashtirishni, balki unga nisbatan emotsional munosabatni ham shakllantiradi.

Metodlarni tanlash tarbiyachi oldidagi vazifalar, o'quv-tarbiyaviy ishlarning mazmuni hamda bolalarning yosh va individual xususiyatlariga bog'liqdir. Shu sababli tarbiyachi hissiy idrok va harakat sezgilarining yorqinligini ta'minlovchi ko'rgazmali metodlardan foydalanishi muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha yoshdagi bolalarni jismoniy tarbiyalash nazariyasi jismoniy tarbiyaning umumiy nazariyasi bilan yagona mazmun va o'rganish predmetiga ega. Shu bilan birga, u 7 yoshgacha bo'lgan bolalar jismoniy tarbiyasi qonuniyatlarini hamda ta'lim va tarbiya jarayonida bolaning rivojlanishini boshqarish masalalarini o'rganadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish jarayonida "Guruhlar ishi", "Kimning harakati top", "Rolli o'yin", "Ishchanlik o'yinlari", "Juftliklar ishi", "Suhbat", "Olti o'yinchi", "Galereya bo'ylab sayohat", "Samolyotlar", "Juftingni top" kabi interfaol metodlardan foydalanish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Interfaol metodlar asosida jismoniy mashg'ulotlarni tashkil etish bolalarda turli faoliyat ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda shaxsiy xarakter xususiyatlarining shakllanishiga yordam beradi. Natijada bolalarda jismoniy sifatlarning rivojlanishi, sportga qiziqishning ortishi va sog'lom turmush tarzining shakllanishi ta'minlanadi.

Shu bois ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya jarayonini takomillashtirish, bolalarda sportga bo'lgan qiziqishni oshirish hamda sog'lom turmush tarzini rivojlantirish bugungi kunda dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi nizom. – 2021-yil.
2. Xodjayev A. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. – Toshkent, 2022-yil.
3. Karimova N. Bolalar sporti psixologiyasi. – Toshkent, 2019-yil.
4. Bompa T., Buzzichelli C. Periodization: Theory and Methodology of Training. – Human Kinetics, 2019.
5. Malina R. M., Bouchard C., Bar-Or O. Growth, Maturation, and Physical Activity. – Human Kinetics, 2004.
6. Platonov V. N. Sportivnaya trenirovka. – Kiev: Olimpiyskaya literatura, 2013.
7. World Health Organization. Guidelines on Physical Activity and Sedentary Behaviour. – WHO Press, 2020.
8. Salomov R. S. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.